

A Rendőrtiszti Főiskola múltjáról, jelenéről és jövőjéről¹

NYERGES Lajos²

A főiskola történetét majd valószínűleg meg fogják írni. Én az egyszerűbb utat választottam. Beszélgetésre hívtam meg a főiskola egyik megalapítóját, Györök Ferencet és a jelenlegi főigazgatót, Kratochwill Ferencet. Szembesíteni akartam a múltat a jelenel, és arra számítottam, hogy a kérdéseim nyomán vita alakul ki közöttük. Nem ez történt. Az alapvető kérdésekben egyetértettek, ami azt jelenti, hogy a fejlődés törvényének megfelelően a főiskola betölti a funkcióját: magas színvonalon rendőrtiszteket oktat és nevel.

Élénken emlékszem arra, hogy annak idején Györök Ferenc és közvetlen munkatársai a mellettem lévő szobában gondolták ki a főiskola koncepcióját és szervezési elveit; ma mit csinált volna másképp?

Györök Ferenc: Lényegében nem változott meg az akkori álláspontom; természetesen a tantervek folyamatosan változtak, és a mostaniban is egyetértek azzal, hogy csökkent a társadalomtudományok aránya. Annak idején sokan bíráltak engem a jogcentrikusság miatt. Az álláspontom, úgy gondolom, akkor is és még ma is helytálló.

Fordítsunk a kérdésem. Semmiképpen nem akarom megbántani a nyomozókat, de úgy gondolom, hogy ez egy mesterség, amelyhez nem szükségeltetik feltétlenül a főiskolai végzettség.

Györök Ferenc: Annak idején a Politikai Bizottságban döntés született arról, hogy a rendőrtiszti pálya egy értelmiségi hivatás, és ennek megfelelően a képzésüket főiskolai szintre kell emelni.

Kratochwill Ferenc: A közelmúltban egy nyugat-európai cég tesztelte a magyar rendőrséget. Adtak gyenge, közepes és jó minősítést. Ez utóbbiak sorába tartozott a rendőrtisztképzés. Megállapították, hogy megfelelünk a modern rendőrtiszt-képzés követelményeinek. Kétségtelenül lehet azon vitatkozni, hogy a nyomozó milyen végzettségű legyen. Az említett elemzés azt állapította meg, hogy nálunk magas a tisztai arány, 30–35%-os, szemben az európai átlaggal, ahol ez 10–17% között mozog.

¹ Nyerges Lajos A Rendőrtiszti Főiskola múltjáról, jelenéről és jövőjéről – konzultáció Györök Ferenc volt főiskolaparrancsnok és Kratochwill Ferenc főigazgató részvételével. *Rendészeti Szemle*, 30. (1992), 12. 46–52. (másodközlés, dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy egyetemi magántanár a *Belügyi Szemle* tudományos folyóirat főszerkesztőjének írásbeli hozzájárulásával).

² Dr. Nyerges Lajos r. alezredes, a *Belügyi Szemle* volt főszerkesztő-helyettese.

Nyugat-Európában a rendőr általában őrmesterként kezdi, a tiszt pedig vezetői beosztást tölt be. A képzés szintjét nem a főiskolának kell eldöntenie, hanem a „megrendelőnek”. Az igazság az, hogy ma nem érzem túlzottnak a nyomozók tiszt képzését, hiszen az alatta lévő szintek ehhez képest elég alacsonyak voltak. Ha kialakulna egy erős középfokú képzés, akkor a főiskola valóban némiképp szakosodott, de általános tisztképzéssé alakulhatna át.

Györök Ferenc: Nekünk még 1989 szeptemberében volt egy olyan javaslatunk, hogy alakítsuk át a tiszthelyettesképzést. Így merült fel esetleg a bobbyképzés, amely nem olcsó; végül is az osztrák szisztémát ajánlottuk. Ha ilyen tiszthelyettesképzés lenne Magyarországon, amit mindeddig nem valósítottak meg, akkor egyetértek a középfokú képzéssel. A vizsgálati munkához azonban mindenképpen főiskolai képzésre van szükség, és azt sem szabad elfelejteni, hogy nem lehet kiküldeni az utcára olyan rendőrt, akit nem képeztek ki.

Gyanítom, hogy a főiskolai képzés beindításával elindult egy ördögi kör, aminek a lényegét abban látom, hogy ha a személyzeti munka rendje a nyomozóknak főiskolai képesítést ír elő, akkor ezeket a nyomozókat fel kell venni a főiskolára és bizonyítványt kell nekik adni.

Györök Ferenc: Korábban volt egy Rendőr Akadémia, aminek a megszűnte után középfokú rendőrképzés alakult ki, ahova a gyengébbek kerültek.

Kratochwill Ferenc: Szerintem szükségszerű volt a főiskolai modell kialakítása. Ha ma megnézzük, akkor Európában a rendőrtisztképzés mindenütt felsőfokú képzettséget jelent. A Rendőr Akadémia nem jelentett felsőfokú képzést, és ezen változtatni kellett, ha másért nem, a fizetési besorolás, az előmeneteli rend érdekében is.

Még mindig fenntartom némiképp a kételyeimet. A főiskola megalakulása után neves vendégprofesszorok tanítottak ott, reprezentálva azt, hogy ez egy főiskola. Azután a számuk megfogyatkozott.

Kratochwill Ferenc: Ezt differenciáltan kell nézni. A kezdeti időszakban oktatóhiány volt. A főiskolának valóban jót tett, hogy egyetemi oktatókat hívott meg, és rajtuk keresztül elfogadtatta önmagát. Azt természetesen folyamatnak kell tartanunk, hogy fokozatosan kialakult a főiskola saját oktatói gárdája, és így a külső meghívottak száma csökkent.

Györök Ferenc: Arról se feledkezzünk meg, hogy a főiskola megalapítása óta 20 év telt el, ami már szinte történelmi időszak. Azon nem lehet vitatkozni, hogy az igazgatásrendészet és a közbiztonsági tiszt állomány csak megfelelő képzettség birtokában végezheti a munkáját. A hiba abból fakad, ha egy nyomozónak nincs meg a munkájához

feltétlenül szükséges képzettsége. Azt nem tudom, hogy ma a bűnügyi állomány hány százaléka dolgozik alapképzettség nélkül, de a felderítési eredményesség szempontjából megengedhetetlen, hogy ilyen egyáltalán előforduljon.

Ellentmondást tapasztaltam a felvételi rendszerben is. Nagyon kemény pszichológiai és ismereti tesztekkel kellett teljesíteniük a felvételizőknek, ugyanakkor csak kevesen eshettek ki ebből a szűrőből, mert hiszen a főiskolát végül is el kellett végezniük.

Györök Ferenc: Az induláskor túljelentkezés volt a főiskolán, és az első évfolyamok azt bizonyítják, hogy kiváló képességű hallgatók kaptak bizonyítványt, akik ma magas beosztást töltenek be a rendőri testületben. Később valóban az történt, hogy egyre több engedményre kényszerültünk.

Kratochwill Ferenc: Most ismét kedvező helyzetben vagyunk, mert 200–250 helyre mintegy 2000 jelentkező van. Ebben szerepet játszik a most tetőző demográfiai hullám, és a megélhetési gondok. A főiskola elhelyezkedési lehetőséget biztosít, kedvezményes szállást, fizetést nyújt és gondoskodik az egyenruháról. Úgy gondolom, az elkövetkező években nem lesznek felvételi gondjaink.

Korábban és ma is van pályázati rendszer. Mi a különbség a kettő között?

Kratochwill Ferenc: Már az 1980-as években is vettek fel a főiskolára külső pályázókat a bűnügyi szakra, de mára az arányok megváltoztak. A legutóbbi induló évfolyamon a 210 rendőrhallgató közül 135-en külső pályázóként kerültek a főiskolára. Ma, a felvétel évében érettségizett, jó tanulmányi eredményű, esetleg nyelvvizsgával is rendelkező fiatalok kerülnek be a főiskolára.

Györök Ferenc: A pályázati rendszerről 1973-ban jelent meg egy parancs. Ennek megvolt egy keretszáma, és eleinte a tartalékos tiszti iskolát végzettek részére állt fenn ez a lehetőség. Az 1980-as évek elején mintegy 20–25 fővel már külsők is pályázhattak a főiskolai felvételre, és ezek voltak a nyitás első jelei. Az igazi problémát mindig az jelentette, hogy ha egy parancsnok egy jó képességű nyomozót javasolt nappali tagozatra, mert akkor elveszített egy időre egy munkabíró embert. Azt tartották tehát a jobb megoldásnak, hogy dolgozzon, és levelező tagozaton végezze el a főiskolát.

Volt olyan elgondolás is, hogy a katonai középiskolák mintájára létesülnek rendőri középiskolák is.

Györök Ferenc: Ez az elgondolás soha nem valósult meg.

Kratochwill Ferenc: A javaslat még nem halt el, csak a megvalósítása késik.

A főiskola fejlődésében egy szakaszt jelentett a komplex oktatás bevezetése. A volt parancsnok még továbbra is fenntartja ennek a létjogosultságát?

Györök Ferenc: Azt hiszem az oktatásban a világon nincs egyetlen tökéletes megoldás sem. A bűnügyi tudományok tekintetében összevont tanszékcsoportokat hoztunk létre. Miután szakiskoláról és nem egyetemről van szó, én továbbra is elképzelhetőnek tartom, hogy például a rablást egyszerre közelítse meg a hallgató a büntetőjog, a kriminalisztika, a kriminológia oldaláról. Ugyanakkor – amint azt a jelenlegi tanterv is lehetővé teszi – az utolsó félévben olyan nagy volumenű témákról, mint az idegenforgalom, a terrorizmus elleni harc, a nemzetközi bűnözés – a komplex felfogásnak még ma is van lehetősége.

Kratochwill Ferenc: Azt nem vitatom, hogy az összehangolt oktatásnak van létjogosultsága, de az egészen más tantárgystruktúrát és oktatói gárdát igényelne. Ezért mi nem ebben a gondolatmenetben haladtunk tovább, hanem megnéztük, hogy máshol hogyan csinálják. A nyugat-európai tapasztalatokat figyelembe véve általában azt lehet megállapítani, hogy az oktatásban nagyobb szerepet játszik a gyakorlati oktatás. Ez a képzésnek közel egyharmadát teszi ki. Arra gondoltunk, hogy a tantárgystruktúra alapvetően megmaradna, de nagyobb súlyt helyeznénk a gyakorlati képzésre. Anélkül, hogy vitatkoznék a komplex oktatás modelljével, úgy gondolom, hogy jelenleg mi ezt nem tudjuk követni. Nincsenek olyan oktatóink, akik egyaránt otthon vannak az eljárásjogban, a kriminalisztikában, a kriminológiában.

Györök Ferenc: A gyakorlati oktatás fontosságával teljes mértékben egyetérttek, de ehhez növelni kellene a képzés idejét. Egyébként az osztrák oktatási modellben polihistorok vannak, akik több tantárgyhoz egyaránt értenek.

Kratochwill Ferenc: A középfokú oktatásban ez könnyebben képzelhető el.

Györök Ferenc: Természetesen ez nálunk is így volt. A középfokú rendőrtiszt-képzésben a komplex oktatást sokkal könnyebb volt bevezetni, mint a főiskolán.

Annak idején kételyeim voltak a vezetőképzéssel kapcsolatban. Azt elfogadom, hogy szükség van alapvető vezetési ismeretekre, de hogy kiből válik jó vezető, az rátermettség kérdése.

Györök Ferenc: Mindennek van előnye és hátrányai is, és persze azt sem szabad elfelejteni, hogy mi a szocialista országok közegében éltünk, ahol a vezetőképzés általános elvárás volt. Az viszont tény, hogy a Hiltrupi Rendőrakadémián is folyik magas szintű vezetői továbbképzés. A tantervben szerepel olyan tantárgy, mint

a rendőrtudományok, amelyből a hallgatók a rendőrség irányításának az alapvető kérdéseit sajátíthatják el. Ahhoz, hogy valakiből jó vezető váljék, valóban tehetség kell és megfelelő feltételek.

Jelenleg megszűnt a vezetőképzés a főiskolán?

Kratochwill Ferenc: Átalakulóban van. A gond abból keletkezett, hogy bizonyos vezetői munkakörök betöltéséhez az állománytábla egyetemi végzettséget írt elő. A végzett főiskolai hallgató arra törekedett, hogy bejusson valamelyik jogi karra, mert ennek elvégzése után megnyílt a lehetősége arra, hogy vezetői állást töltsön be. Ez visszahatott a főiskola vezetésének a szemléletére is, ugyanis arra törekedtek, hogy a tantervbe minél több jogi tárgyat építsenek be, amit a jogi kar majd elfogad. Ezen változtatni kell. Javaslatunk szerint a vezetői beosztásokat nem kellene egyetemi végzettséghez kötni. Ez viszont azt igényli, hogy a főiskola elvégzése után a jövőbeli vezető speciális képzésben részesüljön.

Mint már említettem, jártunk a Hiltrupi Rendőradémián, és az ottani tapasztalatok alapján próbáljuk kialakítani a saját rendszerünket. Feltehetően kapitányi, főosztályvezetői, főkapitányi helyekre pályázók számára kellene kialakítani – egyelőre levelező tagozaton – a vezetőképzést. Felvetődött az a gondolat is, hogy a Zrínyi Akadémián létesülhetne egy rendvédelmi szak, és ez biztosítaná az egyetemi végzettséget. A főiskolán működik ma is vezetéselméleti tanszék, és ott vezetési ismereteket oktatnak. A közrendvédelmi szakon ez természetes is, hiszen az onnan kikerülő hallgatókból gyorsan vezetők, parancsnokok lesznek. Ez azonban még nem „vezetőképzés”.

Ejtsünk szót a tantárgyi struktúráról. Miképpen dönthető el, hogy milyen ismeretekből, hány órát kell beépíteni a tantervbe ahhoz, hogy mondjuk egy szakképzett nyomozó kerüljön ki a főiskoláról, arról most nem is beszélve, hogy korábban a hallgatóknak több mint 400 órában politikai ismereteket kellett elsajátítaniuk, ami nem hiszem, hogy emelte volna a szakmai színvonalukat.

Györök Ferenc: Egy tantárgystruktúra összeállítása nagy harcok során, de végül is a megrendelő igényei szerint alakul ki. A kiszolgáló intézmény az adott óraszám keretein belül megmondja, hogy ebbe mi férhet bele. A jelenlegi tantervből az derül ki, hogy a társadalomtudományi órakeretet igen jelentős mértékben csökkentették, és a hallgatóknak van döntési lehetőségük arra, hogy ezen belül mit válasszanak. A mostani tantervből a jogcentrikusság derül ki, megadják azt az alapot, hogy a végzős hallgatók „kis jogászokként” távozzanak a főiskoláról. Nagyon helyesnek tartom, hogy a bünygyi oktatás fundamentumának a büntetőjogot tekintik, hiszen ennek alapján lehet megállapítani a tényállást, a többi már kivitelezés dolga. Ehhez a hallgatók a szükséges mértékben megkapják a büntető-eljárásjogi és a kriminalisztikai ismereteket.

Kratochwill Ferenc: A főiskolán nem jogi képzés folyik. A jogi tantárgycsoport az első évben a megalapozást szolgálja. Ez nem rangsorolást jelent, csupán azt, hogy a főiskolai oktatást nem lehet az első évben szaktárgyakkal kezdeni. Korábban ideológiai alapra helyezték az oktatást, de ez már a múlté. A mai struktúrának az a lényege, hogy a kötelező jogi tárgyakat meg kell tanulni és erre épülnek a szaktantárgyak. Az utóbbi évek lényeges változása volt, hogy megszűntek az ideológiai tárgyak, megkezdtük a *Magyarország története Európában* című tárgy oktatását, és a hallgatók választási lehetőséget kapnak arra, hogy milyen más társadalomtudományi tárgyakat vegyenek fel. Ugyanekkor a testnevelési órák számát kétszeresére emeltük, hogy lehetőséget adjunk a küzdősportok gyakorlására. Másfelől csökkentettük az óraszámot a korábbi 3000-ról 2800-ra. Ez azt jelenti, hogy a hallgatók legtöbb délutánja szabad és ezt tanulásra fordíthatják. A főiskolai képzésről szólva meg kell említeni, hogy a büntetés-végrehajtási tisztképzés mellett folytatunk a Vám- és Pénzügyőrség számára és a Határőrség számára is tisztképzést.

Változásnak kell tekinteni azt is, hogy igyekszünk hasonulni más főiskolákhoz. Lét-rehoztuk a Főiskolai Tanácsot választott oktatókkal és hallgatókkal, amelynek a főiskola belső életére van komoly hatása. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy a hallgatóink egyre nagyobb hányada frissen végzett középiskolás, akikkel kevesebb óraszámban nagyobb teljesítményt lehet elérni.

Azt hiszem, hogy egy felsőfokú oktatási intézménytől elvárható az is, hogy valamilyen mértékben tudományos műhely is legyen. Ezt a tudományos diákkörök munkájából, a végzős hallgatók szakdolgozatainak minőségéből, a tanárok publikációiból és tudományos tevékenységéből lehet lemérni. Milyen volt, és milyen a jelenlegi helyzet ezen a területen?

Kratochwill Ferenc: A szakdolgozatok jellege megváltozott, egyre több az önálló munka, és igen eredményesek a diákköri konferenciákon részt vevő hallgatói pályázatok. Az oktató- és kutatómunka gyenge pontja a főiskolának. Az egyetemeken más helyzetben vannak. Ott a fiatal hallgató a kezdettől végez tudományos munkát az oktatás mellett. Nálunk a tanárok többsége a gyakorlati életből 30–35 évesen kerül a főiskolára, és ekkor kellene rászorítani őket a tudományos tevékenységre, tanulmányok írására stb. Ez nehezen megy.

A másik gond, hogy nem győzzük a tananyagírást. A teljes jogszabályi anyag kicserélődően van. Még az is nehéz, hogy az éppen hatályos jogszabály ismertetőit a hallgatók kezébe adjuk. Egy-egy tárgyból – mire nyomdába adjuk a jegyzetet – már megváltoznak a jogszabályok. Elfogadom, hogy a főiskolai oktatóknak kutatnia, publikálnia kell, de a mi esetünkben ennek hiányára több mentő körülmény is van.

Györök Ferenc: A tananyagírás szintetizálást igényel, és ez a kutatómunka elemi csírája. Régen vitatott téma, hogy mit kell tekinteni egy szakfőiskola alapvető feladatának. A kriminalisztika fundamentális műveit például főiskolai tanárok vagy ott oktatók írták. Hiányolom viszont, hogy a rendőrtudományok alapismeretei még ma sincsenek kidolgozva. Úgy gondolom, Nyugatról sok mindent átvehetnénk.

Befejezésként beszéljünk a jövőről.

Kratochwill Ferenc: Célként már említettem a gyakorlatias oktatás irányába történő elmozdulást. A másik jelentős kérdés, amire választ kellene adni, hogy a főiskolai felvételinél milyen legyen a külső és a belső pályázók aránya, illetve mennyiben maradjon meg a levelező tagozat. Elképzelhető olyan megoldás, hogy a nappali tagozatra csak külső pályázók vehetők fel, a belső pályázók a levelező tagozaton folytatják a tanulmányaikat, és létszámuk is kisebb lesz.

Dönteni kellene arról is, hogy mi legyen a külső és belső pályázók járandósága közötti különbséggel, az utóbbiaknál az I. évfolyamon ez ma mintegy bruttó 12.500 Ft. Azt a megoldást látnánk célravezetőnek, ha a hallgató kapna egy, a létminimumnak megfelelő alapfizetést, és ehhez jönne még a tanulmányi eredménytől függő ösztöndíj.

Az a kérdés is eldönthető, hogy a hallgató rendőr vagy „rendőriskolai” hallgató. Van olyan elképzelés is, hogy civil, aki tandíjat fizet. Ezekben a kérdésekben kellene sürgősen dönteni, mert ezek kihatnak a főiskola működésének tartalmi kérdéseire is. Még nem alakult ki egyértelműen, hogy milyen feltételek mellett működhet ez a főiskola; mindenesetre az oktatás folyik, és ehhez a jövőre vonatkozó elképzeléseink is vannak.

A konzultációban részt vett:

Dr. Nyerges Lajos